

Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem
Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
Településépítészeti és Települési Zöldinfrastruktúra Tanszék

Eger és hóstyáinak településképi elemzése

Konzulens: Laczó Dániel

Tanszékvezető: Dr. Szövényi Anna Andrea

Erős Barbara

Településüzemeltető szakirány

Budapest, 2024

A „hóstyá” szó nem mindennapi kifejezés, még az Eger városában élők számára sem, pedig évszázadok óta a város egyes részeinek történelmi megjelölésére használják. A dolgozatom célja a hóstyák városképben és településszerkezetben betöltött szerepének, valamint egyedi jellemzőinek feltárása. Eger belvárosa jól ismert történelmi terület, azonban a körülötte fekvő hóstyák kevésbé kutatottak, noha kialakulásuk hosszú múltra tekint vissza, és számos építészeti, városképi és kulturális értéket hordozhatnak. Kutatásom arra összpontosít, hogy feltárjam a hóstyák sajátosságait, ezek Eger városképére gyakorolt hatását, valamint városszerkezeti szempontból vizsgáljam meg ezen területek jelentőségét. A dolgozat célkitűzése, hogy bővítse az Eger városáról általánosan alkotott képet, és kiemelje a hóstyák történelmi és építészeti örökségének meglétét és fontosságát, amely részben máig fennmaradt, ugyanakkor megőrzése fontos, hogy ez a jövőben minél tovább fennmaradhasson.

A kutatás egyik kiemelt területe a Hatvani hóstyá, amely a város legnagyobb és elsőként kiépült hóstyája. Ezen történelmi városrész építészeti jelentőségét nagyban meghatározza, hogy Eger belterületének ez egy jelentős része és egyben a legnagyobb lakóövezet is a belvároshoz közeli régióban. Emellett a dolgozat kitér a Cifra-, Maklári- és Rác-hóstyákra is, amelyek hasonló történelmi értékkel és építészeti jegyekkel bírnak. A különböző városrészek vizsgálata alapján kiderül, hogy a hóstyák megőrizték sajátos identitásukat, és városszerkezeti jelentőségük az évszázadok során nem halványult el teljesen, jóllehet a modern beépítések már kevésbé követik ezeket az építészeti karakterjegyeket. A dolgozat egyik központi kérdése, hogy a hóstyák fejlődése és megléte milyen hatással van Eger mai településképeire, és hogyan különbözik ez a város többi részének fejlődésétől.

A kutatás fontos része a város belső és külső területeinek elemzése, különös figyelemmel Eger topográfiájára és földrajzi adottságaira. Eger városa dombos-völgyes területen helyezkedik el, amely nagyban befolyásolta a város szerkezetének és építészetének kialakulását. A belváros és a hóstyák is igazodtak a város földrajzi és geomorfológiai viszonyaihoz, amelyek nagy hatással voltak a városszerkezet és a településkép alakulására. A belváros szűk, középkorias utcáival és tradicionális városépítészeti jellemzőivel megőrizte történelmi arculatát, és csak mérsékelten alakult át az idők során. A város belső részeinek építészeti karaktere ma is jelentős, így ennek bemutatása és elemzése fontos előzményként szolgál a hóstyák sajátosságainak megértéséhez.

A kutatásban részletesen vizsgálom az egyes hóstyák sajátos építészeti jegyeit. A lakóházak kialakítása és az utcahálózat szempontjából a hóstyák egységes képet mutatnak: a házak többnyire zárt sorúan épültek, előkert nélkül, jellemző a kis léptékű homlokzati arány, az alacsony párkánymagasság, a kapuzat megléte, valamint a tetőgerinc az utca vonalára

merőleges. A tetőszerkezetek közül a kontyolt vagy nyeregtetős megoldások a legelterjedtebbek. Az utcahálózat szűk, középkorias jellegű. Az eltérő városszerkezeti megoldások különleges karaktert kölcsönöznek ezeknek a városrészeknek, amelyek sajátos városképet hoznak létre.

A dolgozat külön elemzi a Csákó városrészt is, amely a hóstyák között fekvő terület. A Csákó városrész esetében fontos kérdés, hogy az általa körülvevő hóstyák identitása milyen mértékben hatott a terület fejlődésére, illetve, hogy önálló városképi karakterrel rendelkezik-e. A Csákó vizsgálata rávilágít arra, hogy a hóstyák egységes településképe nem volt hatással a köztes területre.

A dolgozatomban általános városképi és településszerkezeti szempontok mentén elemzem Eger, különös figyelmet fordítva arra, hogy melyek a leggyakrabban előforduló építészeti stílusok és milyen jellegzetes építészeti elemek találhatók meg a fókuszterületeken. Eger településképeben a lakóházak dominálnak, amelyek a belváros és a város peremterületei között eltérő formát öltenek: a belváros közelében található lakóövezetekben a zárt sorú, kistársasházak vagy telepszerű beépítések dominálnak, míg a város szélén inkább a lazább, előkertes beépítési formák jellemzőek. A belvárosi karakter az idők során megőrizte középkorias utcahálózatát, amely zöldfelületek hiányával és szűk utcákkal bír, továbbá tipikus elemei a loggiás épületek, az oromfalas tetők és a földszint plusz egy emeletes lakóházak. E karaktert az újabb beépítések sem változtatták meg jelentősen.

A hóstyák esetében a településképi jellemzők főként a lakóház építészetben figyelhetők meg, ezek az építészeti elemek egyedülálló karaktert adnak a hóstyáknak, és ezek megőrzését fontosnak tartom. A kutatás feltárja, hogy a hóstyai karakter különleges, de a későbbi építkezések már nem követték ezt a mintát. A dolgozatban javaslatot teszek a hóstyai karakter megőrzésére, amelyben egy településképi javaslattervezet (TAK) kidolgozása is szerepel. A TAK kiegészítés azokat a településképi jegyeket foglalja össze, amelyek a hóstyák építészeti és városszerkezeti karakterének megőrzéséhez járulhatnak hozzá, így támogatva Eger történelmi építészeti örökségének fennmaradását. A TAK kiegészítésén túl konkrét javaslatokat fogalmazok meg a Szalapart utca tekintetében is, amely a legjobban megőrzött hóstyai karakterű területnek tekinthető a vizsgálatok alapján. Az itt található épületek hóstyai stílusjegyeinek megőrzése lehetőséget ad arra, hogy ez a városrész egy jövőbeli, településképi szempontjából meghatározó területté váljon Egerben.

A dolgozatban emellett egy településrész-kataszter létrehozását is javaslom, amely összegyűjtené azokat a lakóházakat és építészeti elemeket, amelyek megőrizték a hóstyai jellegzetességeket. Ez az adatbázis segítene az építészeti örökségük megóvásában, és lehetőséget adna arra, hogy a város jövőbeli fejlesztései során figyelembe vegyék a hóstyai karakter megőrzésének fontosságát. A településrész-kataszter a város vezetését is segítené a történelmi városrészek megőrzésében, és támogatná Eger történelmi identitásának fenntartását a modernizáció során a belvároson kívül eső területeken.

Összefoglalva, a dolgozatban részletesen elemzem Eger városának településszerkezeti és építészeti fejlődéséről, kiemelve a hóstyák szerepét és egyedi városképi jelentőségét. A város topográfiai adottságai, a középkori településszerkezet és a hóstyák sajátos építészeti jegyei mind hozzájárulnak ahhoz, hogy Eger egyedülálló városképpel rendelkezzen. A dolgozatban javasolt megőrzési stratégiák, mint a Települési Arculati Kézikönyv kiegészítés és a településrész-kataszter, a város történelmi örökségének megóvását szolgálják. Eger városképének, történelmi és kulturális értékeinek megőrzése helyi jelentőséggel bír, ezért a dolgozatban bemutatott javaslatok és elemzések hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a város építészeti öröksége hosszú távon fennmaradjon, és harmonikusan illeszkedjen a modern városfejlesztési irányvonalakhoz.